

BADEN TE OOSTENDE IN 1848

door Y. MERTENS - DE LANGHE

In 1784 verkreeg een zekere William Heskett de toelating om op het strand te Oostende een hut of een tent op te trekken om aan de baders verversingen te verkopen (1). Op dat ogenblik was de gewoonte om in zee te baden zeker reeds enkele jaren oud vermits in 1780 de jammerlijke verdrinking tijdens het baden van twee personaliteiten door baljuw Schotey aan de magistraat wordt gemeld (2). In Frankrijk wordt in de *Dictionnaire de l'Academie* (uitgave van het jaar 1718) onder het woord *baigner* de noodzaak vermeld om in zee te baden voor diegenen die door een razende hond gebeten zijn. In het begin van de 19 de eeuw heeft men in Frankrijk ook de heilzame invloed van zeebaden ontdekt ter bestrijding van koorts en migraine.

In 1806 vertrekt gravin de Boigne naar Dieppe om daar van de weldaden van het baden in zee te gaan genieten (3). In het zeer uitgebreid Oostends politiereglement uit 1806 worden zeebaden evenwel nog onvermeld gelaten (4).

Te Oostende laat burgemeester Delmotte op 9 juni 1818 het eerste politiereglement in verband met het baden uitvaardigen. Hiermee reglementeert hij een gebruik dat mede door een belangrijke groep Engelsen die zich na Waterloo te Oostende kwam vestigen, werd ingevoerd (5).

Gaandeweg begon het baden te Oostende steeds meer te floreren. In 1835 wordt de aanwezigheid genoteerd van 173 families. In 1838 van 1.028 families.

In 1842 wordt de toegang tot het strand vergemakkelijkt. Waar voorheen de dijk alleen toegankelijk was langs de Hulppoort, gelegen ter hoogte van het huidige Zeeliedenmonument, wordt in dat jaar, aan het uiteinde van de Christinastraat de Sint-Pietersbrug aangelegd, over de Stadsgrachten tot op de zeedijk (6). Intussen was het ook nodig gebleken het badreglement

(1) D. Farasyn, Oostendse Zeebaden straks 200 jaar oud, *De Plate*, 6, 1977, afl. 12, blz. 8.

(2) Idem, *ibidem*, blz. 9.

(3) A. Castelot, *La belle histoire des vacances*. Parijs, 1965, blz. 87.

(4) Rijksarchief Brugge, Franse Hoofdbesturen 2693.

(5) D. Farasyn, *Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk, 1830 - 1878*. Oostende, 1979, blz. 4.

(6) Idem, *ibidem*, blz. 5 en blz. 10, schets 1.

van 1818 aan te passen, wat in 1841-42 gebeurde (7). Het is duidelijk dat het doortrekken van de spoorlijn tot Oostende in 1838 en het oprichten van een permanente veerdienst naar Dover in 1846 de stad als toeristisch badoord zeer ten goede is gekomen (8).

Reeds in 1843 was Oostende uitgegroeid tot de voorafspiegeling van wat eens de koningin der badsteden zou worden. Ziehier wat Pasquini er in dat jaar over schrijft: "het badseizoen, begunstigd door het verblijf van de koninklijke familie, trekt niet minder dan 40.000 personen, uit alle landen van Europa, aan"(9). Dezelfde auteur besluit zijn werk met hoofdstukken over "l' excellence du climat" en "Bains de mer et leurs effets".

Het baden in zee zat dus blijkbaar in de lift. In 1834 bouwde J. Hamers aan de rand van de huidige zeedijk, op het uiteinde van de Van Iseghemlaan, een paviljoen, "Pavillon des Bains" genaamd, nog hetzelfde seizoen tot "Pavillon royal" omgedoopt, nadat de Koning en de Koningin op 11 augustus vanuit het paviljoen de roeiwedstrijden hadden gevolgd, die die hunner eer op zee werden gehouden (10). Kort daarna kwamen er, respectievelijk in 1845 en in 1848, de "Cercle du Phare" en het "Pavillon Musin" bij. Deze drie café-restaurants, die het ganse jaar open bleven, waren gelegen in de directe nabijheid van wat in die tijd het centrum was van het dijk- en badleven: het ooststrand (11).

De drukke activiteit, door D. Farasyn in zijn *Historiek* uitstekend beschreven en hierboven kort samengevat noopt in 1848 opnieuw tot een herziening en bijwerking van het badreglement. Dit reglement, waarvan een exemplaar in het Stadsarchief bewaard wordt (12), is bekend, maar werd tot op heden nog niet besproken. Wij willen er hier wat uitvoeriger op ingaan. De tekst die wij volgen is diegene, die in de gemeenteraad van 8 januari 1848 in openbare zitting werd aangenomen (13). Het baden was verboden in de stadsgrachten, in de haven en in de dokken, maar toegelaten binnen de perken die door de golfbrekers werden gevormd. Wij mogen aannemen dat tussen het westerhoofd en de eerste golfbreker, op het "vuilpotsstrand", ongeveer het klein strand van nu, zich twee badzones bevonden: de eerste zone en de zone aangeduid door palen met als opschrift "Bains des Dames", voorbehouden aan dit geslacht, waar het baden voor mannen verboden was. Deze beide zones vormden de eerste sectie (het Ooststrand) en waren gelegen tegenover het "Pavillon royal". De andere zones (3, 4 en 5) vormden de tweede sectie en lagen telkens tussen twee golfbrekers; zij vormden het Weststrand. De 5de zone lag tussen de

(7) Memoriaal administratief der Provincie West-Vlaenderen, deel 5, stuk 2. Brugge, 1841, blz. 249.

(8) M. Vanhamme en J. Delporte, *Ostende. D'un village de pêcheurs à la Reine des plages*. Brussel, 1982, blz. 88-89.

(9) J. Pasquini; *Histoire de la ville d'Ostende*. Brussel 1843, blz. 342-343: "la saison des bains, n'attirant pas moins de quarante mille personnes de toutes les contrées de l'Europe, favorisée qu'elle est pas le séjour de la famille royale..."

(10) D. Farasyn, *Historiek...*, blz. 7.

(11) D. Farasyn, *Historiek...*, blz. 11.

(12) Tontoengesteld in „Oostende 1000” (Catalogus „Oostende 1000”. Brussel 1965) onder nr. 222.

(13) Rijksarchief Brugge, Provinciaal archief, 1ste afdeling, nr. 26.

golfbreker tegenover de Hertstraat en die tegenover het huidige Casino-Kursaal. Op dit punt week de strandlijn, zoals trouwens nu nog, naar het binnenland toe.

Het reglement besteedt veel aandacht aan de badkarren die te Oostende bestonden tot vlak vóór de Tweede Wereldoorlog (14). De exploitanten moeten jaarlijks vóór 15 april opgave doen van het aantal van hun karren bij de politie. De karren krijgen een nummer dat op de wand moet worden geschilderd.

Exploitanten van meer dan 12 karren moeten het totaal verdelen in loten van 12. Vóór 1 mei wordt de standplaats van iedere "flottielje" van 12 karren door lottrekking toegewezen. Het is de exploitanten toegelaten onderling van nummer te verwisselen mits het stadsbestuur hiervan kennisgeving te doen.

In het eerste perk - dus voor zone 1 en de "Bains des Dames" samen - is plaats voor 84 à 96 karren; in zone 3 is plaats voor 24 karren; 24 tot 36 karren staan in zone 4 en de overige nemen plaats in zone 5. Bij vloed mogen de karren van zones 3 en 4 geen baden meer verstrekken eens het opkommend getij tot 25 m. van de zeedijk genaderd is.

Als de karren het strand verlaten moeten deze van de 1ste sectie (dus: zones 1 en 2, het ooststrand) plaats nemen achter en toen ten oosten van de "Cercle du Phare", het in 1845 ter hoogte van het Zeeliedenmonument opgetrokken café-restaurant (15); deze van de 2de sectie (zones 3 - 5) moeten plaats nemen in de 5de zone, ten westen van de zeedijk (16) of als er geen plaats is, voorbij de laatste golfbrekers. De orde van deze "evaluatie" wordt precies voorgeschreven.

Verder mogen de karren niet dieper in het water dan tot wanneer dit een hoogte van 70 cm. aan de wielen bereikt. Iedere kar moet uitgerust zijn met 16 badkostuums, 8 voor mannen en 8 voor vrouwen. Deze kostuums moeten vervaardigd zijn uit geverfde wollen stof of merinos. Voor de mannen bestaan ze uit een broekje met strop of bretellen en een vooraan sluitend lijfje. Voor de vrouwen een jurk of kleed uit dezelfde stof; de modellen worden verschaft door de politiediensten. De prijs van de baden wordt vastgesteld als volgt: 50 cts per persoon; 75 cts voor 2 personen; 1 fr. voor drie personen; boven de drie personen: 30 cts per bijkomende persoon. Kinderen jonger dan 6 jaar betalen halve prijs. Iedere bader die dit wenst kan de hulp vragen van een badmeester of van een badmeesteres. De prijs hiervoor is 25 cts per bad. De exploitanten zijn verplicht in badmeesters en badmeesteressen te voorzien. Het gebruik van de badkar is vastgesteld op 45 minuten. Boven deze duur wordt een bijkomende vergoeding voorzien gelijk aan een halve badprijs, per persoon en per halfuur.

Voor iedere badgast moeten twee handdoeken ter beschikking staan, evenals een voldoende hoeveelheid zoet water, azijn en hoffmannsdruppels. Al

(14) O. Vilain, Langs 't hard zand, Oostende, 1973, blz. 107.

(15) Zie noot 11.

(16) Zie de schets vermeld in noot 6.

wie bij de badexploitatie betrokken is, moet zich bestendig ter beschikking houden op het strand. Het is die personen verboden de orde en de rust te verstoren door bijvoorbeeld te schreeuwen of wandelaars aan te klampen om hen aan te zetten van hun badkarren gebruik te maken.

In iedere badkar moet een exemplaar van dit badreglement worden aangeplakt. Overtredingen van het reglement kunnen politieel met boete (van 1 tot 15 fr.) bestraft worden en de concessie kan de overtreder door het schepencollege ontnomen worden voor de duur van 15 dagen tot 1 maand.

Art. 17 van het reglement stelt de duur van het badseizoen vast : van 1 juni tot 1 oktober. Blijkbaar waren deze bepalingen aanvaardbaar voor de badgasten. De exploitanten hadden er meer moeite mee. Op 21 juli vroegen zij de gemeenteraad "het oude tarief" te mogen toepassen, zich beroepend op de hoge exploitatiekosten. De raad beslist, in zijn zitting van 29 juli 1848 het tarief aan te passen. Dit niet doen zou het bedrijf ten gronde richten en "priver les étrangers des avantages de cette institution". Derhalve zal ieder individu 60 cts per bad betalen; twee personen betalen 1 fr.; drie personen 1,30 fr. en verder wordt 40 cts. per bijkomende persoon neergeteld (17). Dit komt neer op een verhoging van 20 tot 33% van de badtarieven : een inflatie van de prijzen van het kusttoerisme die kon tellen !

(17) Zie noot 13.